

PRINCIPIUL CONCURENȚEI ȘI LIMITELE LUI ETICE

Pr. Lect. univ.dr. Mihai BURLACU

*Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București
mihaiburli@yahoo.com*

ABSTRACT: Principle of Competition and its Ethical Limits.

Principle of competition is a modern concept of economy and establish many rapports between all society participants. It has two sides; one good because creates premises of quality and encourages excellence production; and one harmful because invades ethical domain and determine personal rapports of people. Concept of capital and capitalism was theorised in middle of XIX Century by many socialist and liberal economists, who confront problem of limited resources and purpose some practical solutions of equitable distribution of resources. They think also in direct acces of people at natural resources, reject unnecessary increasing price of products caused by commerce. Numbers of trading increase price products and generate inflation, unloyal competition and secession between social classes and living levels. So, in Christian principle of equality of all people, of equal fundamental rights, especially of those of social surviving and self determining, sustains a ethical limit of competition because man is in the same time not even one material being, but one spiritual which confer his identity.

Keywords. *Competition, ethics, limits, Christianity, identity, spiritual domain, theology.*

Societatea contemporană trăiește în epoca numită capitalism, care se definește prin faptul că capitalul de orice natură ar fi el, fie materială, fie spirituală, umană sau financiară, stabilește ritmul societății, raporturile ei și totodată limitele ei. Capitalul este o noțiune mai veche, utilizată în politică și economie, care exprimă stocarea de bunuri și capacități de operare. Capitalul poate fi înțeles ca un depozit de resurse care fac viața omului mai bună și ajută în general la dezvoltarea socială și individuală.

Capitalul desemnează în primul rând stocurile de valori materiale care puteau ajuta pentru anumite acțiuni. El provine etimologic din lati-

nescul *cap*, *capita*, care înseamnă *cap* sau *principiu*. Utilizarea inițială era aceea de domeniu principal, adică loc unde se strângeau proviziile în Evul Mediu. Acel loc putea fi un depozit, o magazie, cămară unde bunurile materiale pe care le dețineau nobilii erau stocate pentru o utilizare ulterioară de natură economică sau chiar pentru chestiuni politice. Aceste resurse materiale erau folosite fie pentru curtea nobiliară, fie pentru construcția căilor de comunicare, fie pentru o acțiune de război. Ele erau utilizate și în scopul comerțului, pentru a obține lucrurile necesare prin schimb sau troc cu lucrurile excedentare. El mai desemna și reședința locală a unei unități administrative din statele europene, în special în Franța și Germania, de unde era guvernabilă întreaga regiune pentru că deține resursele necesare. Termenul este utilizat în Evul Mediu, încă din secolul al XII-lea¹. Capitalul era utilizat mai ales în domeniul comercial, pentru schimbul de mărfuri.

Termenul *capitalism* apare mai târziu, în timpul epocii iluministe în Franța, atunci când se pune problema restabilirii unui capital sau a unor resurse pentru clasele sociale sărace, pentru emanciparea lor de sub tutela claselor superioare care dețineau un monopol al resurselor. Pentru asta, capitalul trebuia revizuit, readus pentru spațiul public și accesibil tuturor cetățenilor. De aceea, capitalul trebuia scos de la cei care-l dețineau și care se numeau capitaliști. Periodicul olandez „Hollantsche Mercurius”², unul dintre primele ziare din lume, cu apariție anuală, din a doua jumătate a secolului XVII, menționează termenul de *capitaliști* desemnând pe cei care se ocupau de tranzacțiile de mărfuri, ca un echivalent actual al bursei de mărfuri.

Termenul mai este utilizat ocazional în scrieri cu profil economic la autori precum Ettienn Clavier, în 1788, în limba franceză³, apoi șase ani mai târziu de către Arthur Young în limba engleză, David Ricardo în lucrarea „Principiile economiei și impozitarea” în 1817⁴, precum și de Pierre

1 *Encyclopædia Britannica*, vol. 1, ¹³1926, p. 522.

2 Fernand Braudel, *The Wheels of Commerce: Civilization and Capitalism 15th–18th Century*, 1982: Harper and Row, vol. 2, pp. 232-239. Braudel face o scurtă teorie a noțiunii de capital și a termenului de capitalist, arătând că este o realitate a timpului său.

3 Ettienn Clavier, „L'Angleterre a-t-elle l'heureux privilège de n'avoir ni Agioteurs, ni Banquiers, ni Faiseurs de services, ni Capitalistes?”, în: *De la foi publique envers les créanciers de l'état: lettres à M. Linguet sur le n° CXVI de ses annales*, A. Londres, 1823: London, p. 19.

4 David Ricardo, *Principles of Political Economy and Taxation*, John Bell and sons, 1908: London, pp. 15-21; 32.

Joseph Proudhon în eseu „Ce este proprietatea?”, apărut în 1840⁵. Utilizarea cu înțelesul actual este atribuită lui Louis Blanc în 1950, în lucrarea „Ce numesc eu capitalism reprezintă apropierea capitalului de către unii în detrimentul altora”⁶. Nuanța acestei prelegeri vizează inegalitatea socială așa cum este ea percepută în Franța post-revoluționară, în care intelectualitatea căpătase o anumită sensibilitate și reflecție la chestiunea claselor sociale. Sensul de mai târziu, stabilit de Karl Marx în lucrarea de bază, intitulată „Capitalul”⁷, are o anumită peiorație, pentru că se referă la cei care dețin capital și conform gândirii sale, trebuie împărțit în mod egal maselor pe temeiul egalității oamenilor. Sub această influență, el va fi un obiect țintă pentru propaganda ideologiei comuniste de mai târziu, arătându-se că o societate democratică nu are nevoie de capital privat, ci să se gospodărească la un loc. De aceea, capitalul trebuie refăcut fie în funcție de necesități fie să meargă după principiul echității.

Capitalismul ca principiu și curent economic se bazează pe dreptul la proprietate privată. Doctrinile politice de dreapta au în vedere importanța capitalului și a proprietății private. În cazul acesta acumularea de capital pare să fie cea mai importantă preocupare pentru adepții capitalismului pentru că ea asigură conservarea și continuitatea economică. De asemenea, tranzacționarea este un act ce creează piața, reglementează raporturile dintre agenții economici și infleunțează într-o foarte mare măsură mentalitatea și unele sisteme etice de valori. Acestea creează o altă perspectivă asupra

---

5 Pierre Joseph Proudhon, *What is property?*, Benjamin R. Trucker, 1876: Princeton, Mass., pp. 172-177. Proudhon critică ideea de acumulare pentru că ea contravine etic principiului egalității sociale. De menționat că egalitatea este concepută de către gânditorii și teoreticienii economiei din sec. XIX și începutul sec. XX ca fiind una absolută, cu necesitate valabilă și în privința resurselor și accesului la resurse.

6 Louis Blanc, *Questions d'Aujourd'hui Et de Demain*, Hachette Livre Bnf, 2013: London, p. 76. „Ce numesc eu capitalism reprezintă apropierea capitalului de către unii în detrimentul altora...”

7 Marx înțelege prin capital mărfurile sau resursele fizice directe care sunt obținute imediat printr-un anumit proces de producție sau prelucrare, fără să fie implicate în vreo tranzacție. Pentru el, capitalul are o valoare absolută legată de costul de producție, criticând valorile supraadăugate de tranzacționarea acestuia. Indirect, Marx critică piața de capital, deoarece în opinia sa, fiecare om trebuie să aibă un acces direct la resurse, fără vreo intermediere comercială, deoarece aceasta crește masa monetară nejustificat de mult în raport de resursele fizice care sunt limitate, ceea ce conduce la inflație. Cf. *Capitalul*, Editura Politică, București, 1966, pp. 159-169.

vieții care adesea este înțeleasă defectuos ca raportare a vieții umane doar la acumulare sau la opțiuni de consum.

Capitalul este în speță ceva tranzacționabil, dar pentru că există bunuri netranzacționabile, nedestinate vreunei forme de schimb, ar trebui să privim acest fapt ca pe o limită a capitalismului.

Dintr-o privire mai de ansamblu viața umană este influențată de capitalism pentru că acesta are la bază acumularea, iar aceasta creează un mecanism concurențial care se impune nu doar asupra sferei sociale, ci implică și o dimensiune morală profundă, mergând până la a influența viziunea despre viață sau despre realitate. Multora li se pare că spiritul concurențial este un factor necesar supraviețurii sociale, în așa fel încât îl transferă către alte domenii, implicit spre cel al spiritului, al relației cu ceilalți. Impactul psihologic al concurenței este foarte mare căci creează animozități nu doar în domeniul economic, acolo unde s-a născut, ci merge mai departe către multe aspecte ale vieții. În sensul acesta, persoanele care trăiesc mai ales în medii capitaliste puternice, cu concurență feroce, dezvoltă o oarecare rezervă la alte principii legate de filantropie sau prețuirea semenilor, plus alte drepturi fundamentale ale acestora. Pe deasupra ea creează și în șoc formativ în generațiile tinere, care devin dintr-o dată educate pentru a acumula și implicit de a fi mai puțin preocupate de alte domenii, în special de cel al spiritului, care include și valoarea omului, în anvergura sa ontologică. Aceasta depășește evident dimensiunea pecuniară a vieții precum și aceea de a acumula valori materiale, deoarece omul înseamnă mai mult decât orice mijloc care îi este necesar conjunctural pentru o supraviețuire material-biologică sau socială.

Influența pe care spiritul concurenței o exercită în formarea individuală este prezentă mai ales în societățile de consum, care se bazează pe ideea că consumul este motorul și stimulentele prosperității economice. Acest fapt indică necesitatea unei redefiniri a spiritului concurențial nu doar din punct de vedere al mijloacelor de acumulare, ci și al unei etici a faptului de a acumula, deoarece fiecare individ are o integritate materială și spirituală care trebuie protejată pentru că face parte din natura umană însăși⁸. Spiritul concurențial ar trebui să manifeste un tip de limitare doar

---

8 Papa Benedict XVII, *Ecology of Man*, discurs ținut în Bundestag la data de 22 septembrie 2011, în: URL: <https://www.benedictusxvi.com/addresses/benedict-xvis-address-before-the-german-parliament>. Omul are și el o natură a lui în contextul unei ecologii antropologice.

la domeniile fizice, corecte, echitabile și legale ale capitalului, în urma căruia să se observe că principiul utilității trebuie să primeze.

Capitalismul înseamnă acumulare, dar întrebarea retorică pe care ne-o ridicăm este *cui prodest*, adică care este finalitatea acumulării? Când acumularea este utilă, și de la care limită încolo compromise aspectul natural al socializării umane?

Acumularea este utilă pentru faptul că oferă oportunitatea unei palete largi de opțiuni în plan metrial, care în speță facilitează viața omului. Dar analiza acestor facilități ale vieții biologice, pot la rândul lor avea niște limite, pentru că viața biologică este ea însăși o limită. Din acest aspect decurge și o limită a facilitării înseși ca reflex al omului. Ne ridicăm adesea problema scopului facilității, iar aceasta înseamnă îmbunătățirea vieții, dar ea este până la urmă un suport, nu un scop, pentru că oamenii vor să dețină pentru a putea să-și exercite mai ușor voința, dispunând de un instrumentar vast și variat. Ori nu deținerea unui instrumentar vast este adevărata problemă a omului, ci sensul instrumentalizării lui. Deținem nu de dragul de a deține, ci pentru un sens al exprimării prin a deține, astfel încât sensul este problema omului, iar aceasta ține de valori. Fiecare își utilizează resursele pe care le deține după sistemul de valori pe care îl are, astfel încât ne întrebăm: nu cumva sistemul de valori după care se orientează este mai important decât resursele însele sau decât instrumentarul pe care îl deține? Pentru că intenția este mai importantă decât mijlocul ei; mijloacele sunt doar niște oportunități. Dumnezeu când judecă lumea are în vedere intențiile și alegerile interne la nivel de gând consimțit, căci punerea lor în practică este doar o formalitate a resurselor. Acest fapt ne face să ne întrebăm dacă nu cumva nevoia excesivă de instrumentar reflectă posibilitatea deschisă a unei reacțiuni la faptul de a iubi.

Deținerea are și un revers malign, căci asociată cu egoismul sau cu sisteme de valori autarhic închise la persoana întâi, creează o anumită fascinație a puterii care are alte resorturi interioare. Motivația puterii este aceea a constatării unei curențe legate de lipsa de control. Oare cine simte mai mult nevoia să controleze, cel care se simte puternic sau cel care se simte slab? Deci exercitarea puterii este un reflex care naște dorința de a controla, iar pentru a controla este nevoie de influență și resurse. Iar pentru acestea din urmă este nevoie de acumulare, pentru care, la rândul ei este nevoie de concurență pentru că resursele materiale sunt limitate. Observăm că pe acest fir causal că acumularea și nevoia de deținere se remarcă mai mult la

personalitățile care se simt slabe, decât cele stabile, care vor prin capital să suplinească carența instabilității. Dealtfel, ea este la bază tot o problemă de sistem de valori, căci derivă din modul cum se percepe sinele personal al fiecărui om în raport de lumea înconjurătoare. S-a observat adesea că persoanele care se simt puternice nu simt nevoia de un exces de resurse, iar puternice sunt acele conștiințe care-și plasează sensul lor nu în planul fizic, care declanșează înlăuntrul lor criza de instrumentar, ci într-un plan spiritual, care depășește lumea materială și invalidează lupta sau concurența pentru instrumentar. Astfel ele nu simt nevoia de exces material, ci de reducere a acestuia la nevoile spiritului.

Doctrina creștină despre realitate este una care are în plan central pe Dumnezeu ca Atotputernic sau Atotțiitor, așa cum este numit în Crezul de la Niceea⁹. Conform acesteia, întregul Cosmos și în genere ceea ce numește omul realitate este controlat de Dumnezeu. Iar controlul său asupra a orice este unul absolut, chiar dacă trăim preponderent doar cu conștientizarea unei lumi materiale ce ne creează iluzia că ea este exclusivă și ultima realitate. Deci atotputernicia ca atribut al lui Dumnezeu pe care îl vedem adesea afirmat de teologia scolastică sau cea esențialistă a unor teologi cu preocupări cosmologice, ridică problema unui standard al atotputerniciei și al controlului. În sensul acesta, obsesia controlului social, al controlului inter-uman sau uneori politic nu este altceva decât o frivolitate în raport de atotputernicia lui Dumnezeu. Ea poate genera psihologic o paradigmă la nivel individual uman, de a controla totul la modul absolut, că doar omul are reflexul absoluteții, fiind după chipul lui Dumnezeu¹⁰. Dar exercitarea acestei absoluteți în sensul pe care Dumnezeu o are este imposibilă. Deci care este limita principiului de a dispune de un instrumentar material, de a acumula, de a fi concurențial, din moment ce limita umană nu favorizează vreodată atingerea unui standard absolut?

Răspunsul îl avem tot în plan teologic, și anume că participarea la un act absolut, așa cum afirma Toma de Aquino se realizează prin participarea la Cineva care are prin natura Lui, absolutul în Sine¹¹. Deci dorința de con-

9 Cf. Jared Ortiz, Daniel Keating, *The Nicene Creed* (Crezul de la Niceea), Baker Academic, 2024, pp. 39-42.

10 Sf. Grigorie al Nyssei, *Despre facerea omului*, XVI, în: *Scrieri II* (Scrieri exegetice, dogmatico-polemice și morale), col. PSB, vol. 30, București, Ed. IBMBOR, 1998, p. 47.

11 Cf. Toma de Aquino, *Summa Theologiae*, București, Editura Științifică, 2000, pp. 105-106.

trol este născută din nesiguranța unei existențe fragilizate de absența Acestui Cineva Atotputernic ca Dumnezeu, care are în Sine atotputernicia, sau prin refuzul comuniunii cu Acesta care reproduce în comportamentul uman reflexul de autonomie de tutela oricui, și dezvoltarea independentă. Nevoia de autonomie este la rândul ei un mod de existență dobândită în urma unui păcat originar, așa cum remarcă Sfântul Grigorie al Nyssei¹². Dar dacă privim la un mod de existență a lui Dumnezeu, concepția creștină trinitară oferă un răspuns pertinent pentru că nu propune modelul unei existențe monopersonale, ca un scop în sine, ci a uneia tripersonale, în care fiecare persoană coexistă cu celelalte și funcție de Acelea. Deci principiul concurențial nu există arhetipal în Dumnezeu, iar omul dacă este creat după chipul său, nu-l dezvoltă natural, ci în urma unui păcat originar, după cum consideră Sf. Grigorie¹³. În acest sens, Adam înainte de a păcătuși, nu avea acest reflex de a controla natura înconjurătoare, căci acest control se exercita în mod natural prin faptul că este imprimată de Dumnezeu în însuși statutul său de cunună a Cosmosului. De unde provine reflexul de a controla, oare nu din resimțirea unei carențe interioare dobândită în urma unei alegeri greșite? Sentimentul de gol, căci spune „am văzut că sunt gol și m-am rușinat”, este simptomul nevoii de instrumentar care să suplinească pierderea harului în urma păcatului. Pierzând harul, omul nu mai resimte control și dezvoltă hipertrofiat nevoia de a controla prin instrumentar. Așadar o posibilă limită a spiritului concurențial se leagă de o diagnoză pe care în contemporaneitate suntem datori s-o identificăm, anume legată de o natură originară și o natură coruptă, care are în ea anumite mutații funcționale. Din acest punct de vedere, ce numim natură umană, sau ce numim natural pentru om: ceea ce simte omul în timpul acestei vieți ca sumă ireductibilă de adicții, sau sentimentul libertății față de orice adicție pe care o avea înainte de păcatul originar care l-a împătimit. Definirea aceasta naște o dilemă profundă de viziune în modernitate.

Necesitatea de a acumula este privită azi ca un fapt normal de majoritatea oamenilor. Dar de la un moment al vieții, atunci când oamenii se percep pe ei înșiși ca ființe spirituale, nu numai materiale, redefinesc princi-

---

12 Sf. Grigorie al Nyssei, *Despre facerea omului...*, XX, p. 62.

13 Sf. Grigorie al Nyssei, Epistola despre Sfânta Treime, IV, în: *Scrieri II* (Scrieri exegetice, dogmatico-polemice și morale), col. PSB, vol. 30, București, Ed. IBMBOR, 1998, p. 432.

piul acumulării spre perspectiva unei vieți spirituale care se cere împlinită. Astfel, majoritatea celor trecuți de o anumită vârstă investesc mai mult în planul lor spiritual, în educație, informare, relația cu Dumnezeu și cu semenii. Așadar capitalul acumulat se redirecționează dinspre materia în sine, dinspre instrumentar, spre un scop spiritual. Pentru aceștia, împlinirea unui scop spiritual este o prioritate iar resursele materiale sunt bune doar dacă ajută la așa ceva. Deci ca să ne facem o idee mai de ansamblu, scopul stabilește și limitele resurselor, pentru că nu instrumentarul este mai presus de scop, ci invers.

Iar dacă omul este un scop în sine, respectiv propria sa subzistență sau suveranitate, atunci omul este mai presus decât resursele materiale stocabile de care dispune, pentru că subzistența lui poate fi un act de lucrare dumnezeiască mai mult decât întreținerea ei prin mijloace naturale. Poate că în logicele autonome, detașate de sentimentul religios, acest fapt este incredibil, însă creștinsimul pronind de la ideea unui Dumnezeu Atotțiitor, admite concluzia că poate întreține existența umană dincolo de aspectul inevitabil al morții sau al perisabilității biologice. De fapt, sensul mântuirii sufletului așa cum este înțeles el ca concept, se bazează pe faptul că natura umană este nemuritoare, căci Dumnezeu nu l-a creat pe om ca să fie muritor, ci moartea a survenit ca un accident al naturii în urma unui păcat originar. Așadar și subzistența este determinată într-o anumită măsură de principiile unei lucrări a lui Dumnezeu a recupera ființa umană din stadiul acestei perisabilități. Dar pe de o parte, această perisabilitate nu este doar una fizică, ci în primul rând una spirituală, în cadrul căreia degradarea corporală este efectul unei degradări a relației cu Creatorul. Scopul trupului este sufletul, respectiv viața sufletului, care la rândul ei înseamnă funcționalitatea acestuia în raport de voința lui Dumnezeu. Iar dacă sufletul nu este sănătos și funcțional relației cu Dumnezeu, atunci sănătatea corpului nu folosește la nimic, ci doar alimentează o formă pătimitoare de a trăi, în adicție față de niște scopuri materiale conjuncturale care nu duc nicăieri.

Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că Adam după ce a căzut în păcat, nu a mai rămas receptiv lui Dumnezeu, ci s-a reorientat către sine, făcând din propria persoană un scop care-L substituie pe Dumnezeu¹⁴.

---

14 Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie Libianul*, în: Filocalia, vol. 3, București, Ed. IBMBOR, 2017, p. 30: „cu cât se îngrijea omul mai mult de cunoștința celor văzute numai prin simțire, cu atât își strângea în jurul său mai tare neștiința de Dumnezeu”.

Substituirea lui Dumnezeu creează în sufletul omului reflexul de a se privi pe sine ca scop în toată desfășurarea vieții sale, cu toate activitățile sale. Acest fapt creează un anumit tip de gândire autonomă de Dumnezeu care generează un set de priorități spre sinele propriu. Dar pe de altă parte, omul chiar și după căderea în păcatul strămoșesc, păstrează în sine reflexul de a căuta absolutul, adică o sursă nepuizabilă prin care să-și satureze o sete de sens nesaturabilă. Ea se manifestă în schimb într-un context finit după păcat, căci omul va solicita saturarea acestui sentiment al absolutului de la mijloacele finite sau materiale. De asemenea, omul care poartă în sine consecințele păcatului strămoșesc devine el însuși limitat în planul material al vieții, astfel încât limitarea sa materială devine o cauză a căutării sensului într-o direcție greșită. Deci neputința de a fi infinit, de a trăi veșnic și a controla astfel eficient planul material al existenței, generează intangibilitatea acestui sentiment al absolutului. Iar pe de altă parte, oricât de nelimitat tehnic ar fi omul, tot în stadiul relativ ar rămâne dacă nu are legătură cu Dumnezeu, ca sursă a existenței absolute. Deci nu infinitatea resurselor saturează setea după absolut a omului, ci Dumnezeu Însuși și comuniunea cu Acesta. Căutarea acestei relații cu Dumnezeu a fost o prioritate pentru primul om, când acesta era orientat în mod natural spre dialogul și unirea cu El. Evitarea prin păcat a comuniunii cu El, apoi evitarea prezenței Acestuia, ignorarea voinței Lui a condus la ignoranța lucrării și manifestarea lui. Dintr-o dată, prezența Lui a devenit pentru conștiința omului irelevantă, dar instinctul căutării Acestuia a rămas.

Concurența poate fi adesea justificată pe baza unor chestiuni legate de resurse. Caracterul limitat al acestora, precum și disponerea lor geografică conduce către abundența locală a unor tipuri de resurse, implicit la un acces disproporționat la acestea. Astfel, țările din zonele cu resurse naturale bogate, fie ele biotice, fie abiotice sau minerale, fie umane sau de altă natură geologică, determină de-a lungul timpului mai multe tipuri de existență și comportament. Ele influențează într-o mare măsură tipul de ethos care le gestionează, iar ca exemplu observăm, că populațiile din zonele ecuatoriale sau tropicale au alt tip de societate, au alt tip de individ și morală, determinate de resursele naturale. Pe de altă parte, populațiile dinspre zonele reci ale Globului dezvoltă compensatoriu alte tipuri de raporturi, unde penuria resurselor influențează o etică a împărțirii lor, precum și o altă viziune despre supraviețuire, comerț, migrație, etc. Relațiile geopolitice suferă

modificări în funcție de resurse în sensul că nu se poate vorbi despre relații internaționale fără a aduce în discuție tema resurselor.

Conflictele politice în interiorul unui stat se întemeiază pe un principiu al controlului resurselor, iar în plan internațional, geopolitica cunoaște principiul poziției de forță oferit de accesul la resurse. Iar ca demonstrație reală, observăm că puterea nominală a banilor nu mai este relevantă de la un anumit punct înainte, pentru că la nivelurile foarte înalte contează controlul resurselor. Așa cum o persoană foarte bogată, așa cum este cazul miliardarilor nu-și țin finanțele sub formă de lichidități, ci în proprietăți precum și în anumite investiții de tip antreprenorial, interesul lor fiind acela să-și conserve o poziție cât mai înaltă, recurgând la măsuri de control, tot astfel și statele, etniile și alte tipuri de grupuri particulare decid că cea mai bună metodă de a valorifica o acțiune economică este de a o proteja tocmai prin împingerea ei spre o piață de tip monopol. Așa apar la nivel politic național și internațional diverse conflicte de interese legate de principiul controlului, pentru a capitaliza puterea, deoarece aceasta asigură și o poziție de top și deci o protecție prosperității proprii. Acest fapt nu înseamnă doar conflict pe cale militară, așa cum avem poate această imagine a iminenței războiului sau rezolvării oricărui conflict pe cale militară. El poate însemna și concurență non-conflictuală, adică un fel de competiție arbitrabilă diplomatic.

Mediul de afaceri național și internațional se bazează în general pe schimburi. Acest fapt presupune ca cel care deține în excedent un anumit tip de resurse, să dea la schimb din abundența acesteia pentru a dobândi ceea ce nu are, sau ceea ce are nevoie. Acest fapt presupune nu doar trocul, ci și domeniul financiar ca mediu de tranzit între mărfuri sau resurse. Observăm în aceste cazuri că concurența nu presupune doar un singur plan sau domeniu de resurse, ci și domeniul de tranzit al finanțelor.

Concurența are o anumită utilitate deoarece stimulează un anumit progres tehnic și tehnologic. Utilitățile omului modern, precum electricitatea, capacitatea de deplasare și transport, dezvoltarea căilor de comunicație și a mijloacelor de comunicare, simplifică rapid toate aspectele vieții de zi cu zi astfel încât pe scara istoriei se observă faptul că oamenii nu mai alocă cea mai mare parte din timp procurării hranei sau a mijloacelor de trai, ci câștigă mai mult timp liber pe care îl folosesc după voia proprie.

Pe de altă parte, sentimentul libertății este dat tocmai de controlul timpului și resurselor, deci concurența ca fenomen este dată și de dorința

de libertate. Adesea libertatea proprie se termină acolo unde începe libertatea celui alt, deci există și o limită a libertății care ar trebui să cenzureze o limită a concurenței. Aceasta începe în special din limita autoimpusă a reconsiderării valorii celui alt, implicit ale drepturilor lui. Și atitudinea față de semenii creează două tipologii majore: una derogantă, care acceptă persoanele din jur și le conferă prețuire, și altă atitudine cenzitară, categorică cu libertățile semenilor. Conform primeia se observă că oamenii sunt importanți dintr-un principiu al solidarității morale, sau așa cum spun eticienii „de specie” de dragul unei supraviețuri. Conform celei de-a doua, primează un soi de egoism sau egocentrism deoarece aceștia prioritizează capriciile în detrimentul libertăților fundamentale ale celorlalți. Aceștia dezvoltă un spirit și o practică concurențială conform expresiei lui Jean Paul Sartre că „infernul sunt ceilalți”.

Sigur că analiza simplistă a acestor categorii nu oferă o perspectivă nuanțată asupra concurenței care poate avea mai multe justificări, unele de altfel legitime din punct de vedere etic. Unii sunt concurențiali datorită fricii de a supraviețui, deci mobilul lor este legat de un instinct sau un mecanism psihologic pe care nu-l pot controla.

Doctrina antropologică creștină pune accent pe valoarea omului¹⁵, pe necesitatea unei solidarități interpersonale dată de principiul asemănării omului cu Dumnezeu pe considerentul noțiunii de chip. Ca atare, principiul economic al concurenței este acceptabil până la limita monopolului care conferă evident un avantaj celui care îl deține, și se poate vicia rapid într-o hegemonie reală asupra celorlalți. Pentru un echilibru natural și etic al societății, puterea trebuie să evite formele monopolice, de aceea, concurența poate constitui atât în domeniul economiei, cât și în alte domenii, inclusiv cel al spiritului, o pârghie importantă de control al oricărui abuz. Bunul climat social este asigurabil printr-un spirit concurențial elevat, echilibrat, care întrunește toate condițiile etice ale filantropiei.

Bibliografie:

- *Encyclopedia Britannica*, vol. 1, ¹³1926, p. 522.
- BRAUDEL, Fernand, *The Wheels of Commerce: Civilization and Capitalism 15th–18th Century*, Harper and Row, 1982, vol. 2, pp. 232-239.

---

¹⁵ Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 201-215.

- ✦ CLAVIER, Ettiienne, „L'Angleterre a-t-elle l'heureux privilège de n'avoir ni Agioteurs, ni Banquiers, ni Faiseurs de services, ni Capitalistes?”, în *De la foi publique envers les créanciers de l'état: lettres à M. Linguet sur le n° CXVI de ses annales*, A. Londres, London, 1823, p. 19.
- ✦ RICARDO, David, *Principles of Political Economy and Taxation*, John Bell and sons, 1908: London, pp. 15-21; 32.
- ✦ PROUDHON, Pierre Joseph, *What is property?*, Benjamin R. Trucker, Princeton, Mass., 1876, pp. 172-177.
- ✦ BLANC, Louis, *Questions d'Aujourd'hui Et de Demain*, Hachette Livre Bnf, London, 2013, p. 76.
- ✦ MARX, Karl, *Capitalul*, București, Editura Politică, 1966, pp. 159-169.
- ✦ ORTIZ, Jared; Keating, Daniel *The Nicene Creed* (Crezul de la Niceea), Baker Academic, 2024, pp. 39-42.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitate-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 201-215.
- ✦ SF. GRIGORIE AL NYSSEI, „Despre facerea omului”, XVI, în *Scrieri II* (Scrieri exegetice, dogmatico-polemice și morale), col. PSB, vol. 30, București, Ed. IBMBOR, 1998, p. 47.
- ✦ TOMA DE AQUINO, *Summa Theologiae*, București, Editura Științifică, 2000, pp. 105-106.
- ✦ SF. GRIGORIE AL NYSSEI, „Epistola despre Sfânta Treime”, IV, în *Scrieri II* (Scrieri exegetice, dogmatico-polemice și morale), col. PSB, vol. 30, București, Ed. IBMBOR, 1998, p. 432.
- ✦ SF. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Răspunsuri către Talasie Libianul”, în *Filocalia*, vol. 3, București, Ed. IBMBOR, 2017, p. 30:

Webografie

- ✦ Papa Benedict XVII, Ecology of Man, discurs ținut în Bundestag la data de 22 septembrie 2011, în: URL:<https://www.benedictusxvi.com/addresses/benedict-xvis-address-before-the-german-parliament>. - accesat 3, 11. 2024.